

ŠVP Základní školy Vidče	2. stupeň	Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace
--------------------------	-----------	---

Český jazyk	2. stupeň
-------------	-----------

Obsahové, časové a organizační vymezení

Vyučovací předmět český jazyk je povinný ve všech ročnících. Je zařazen v 6. a 7. ročníku v hodinové dotaci 5 hodin týdně (vždy 4 + 1 disponibilní), v 8. ročníku 4 hodiny týdně, v 9. ročníku 4 hodiny týdně (3 + 1 disponibilní) . Na celém 2. stupni se člení na jazykovou výchovu, komunikační a slohovou výchovu a literární výchovu. Obsah učiva je zpracován v jednotlivých složkách, v hodinách se ovšem prolíná, o způsobu jejich zařazení rozhoduje vyučující.

Vyučuje se v učebně českého jazyka, v kmenových učebnách, popřípadě v počítačové učebně.

Žáci jsou vedeni ke kultivovanému projevu a zvládnutí pravidel komunikace. Dorozumí se kultivovaně a výstižně jazykovými prostředky vhodnými pro danou situaci. Odlišují spisovný a nespisovný projev, prakticky využívají pravopisné i gramatické poznatky, orientují se v jazykových příručkách, slovnících a na internetových stránkách a dovedou s nimi samostatně pracovat. Chápu význam běžně užívaných cizích slov, umí je vyslovovat.

Dovedou reprodukovat přečtený text a vlastními slovy vyložit smysl díla, jednoduše popsat strukturu díla a jeho jazyk. Vnímají literaturu jako specifický zdroj poznání a prožitků, umí vyjádřit dojmy z četby a názory na umělecké dílo.

V hodinách se využívají metody a formy práce založené na spolupráci žáků ve dvojicích a ve skupinách, žáci řeší problémové úkoly, je kladen důraz na zařazování projektového vyučování, kooperativní výuky, besedy a exkurze.

Vyučovací předmět český jazyk je úzce spjat s celou řadou dalších vyučovacích předmětů, dějepisem (zobrazení význačných politických a společenských změn v literatuře), informačními a komunikačními technologiemi (komunikace prostřednictvím elektronické pošty, dodržování vžitých konvencí a pravidel), hudební výchovou (lidová slovesnost, písničkáři), výchovou k občanství (člověk a jeho vztah ke společnosti) apod.

Průřezová témata

V rámci předmětu se realizují průřezová témata, zejména osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova a mediální výchova.

Osobnostní a sociální výchova

Mezilidské vztahy

- chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého

Komunikace

- řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků
- dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů)
- komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.)
- efektivní strategie - asertivní komunikace, pravda, lež a předstírání v komunikaci
- cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání
- dovednosti pro sdělování verbální i neverbální (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování)

Kooperace a kompetice

- rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, pozitivní myšlení)

Hodnoty, postoje, praktická etika

- analýzy vlastních a cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Evropa a svět nás zajímá

- zážitky a zkušenosti z Evropy a světa
- lidová slovesnost, zvyky a tradice národů Evropy

Jsme Evropané

- co Evropu spojuje a co ji rozděluje

Multikulturní výchova

Kulturní diference

- člověk jako součást etnika, respektování zvláštností různých etnik

Environmentální výchova

Základní podmínky života

- propojenost světa, klimatické změny
- ekosystémy, biodiverzita zobrazované v literatuře

Vztah člověka a prostředí

- naše obec (přírodní zdroje, jejich původ, způsoby využívání a řešení odpadového hospodářství, příroda a kultura obce a její ochrana, zajišťování ochrany životního prostředí v obci - instituce, nevládní organizace, lidé)
- náš životní styl
- prostředí a zdraví (rozmanitost vlivů prostředí na zdraví).

Mediální výchova

Kritické čtení vnímání mediálních sdělení

- pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě
- rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných
- hodnotící prvky ve sdělení (výběr slov a záběrů)
- hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením
- identifikování základních orientačních prvků v textu
- různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce

Fungování a vliv médií ve společnosti

- role médií v každodenním životě jednotlivce
- vliv médií na kulturu (role filmu a televize v životě jednotlivce, rodiny, společnosti)

Tvorba mediálního sdělení

- uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně (společensky a situačně) vhodných sdělení
- tvorba mediálního sdělení pro školní časopis

Práce v realizačním týmu

- redakce školního časopisu či internetového média
- stanovení si cíle, časového harmonogramu a delegování úkolů a zodpovědnosti

Výchovné a vzdělávací strategie

Ve vyučovacím předmětu český jazyk a literatura jsou klíčové kompetence rozvíjeny zejména těmito postupy:

Kompetence k učení

- žáci vyhledávají a třídí informace a propojují je do širších významových celků
- osvojují si základní jazykové a literární pojmy
- kriticky hodnotí výsledky svého učení a diskutují o nich
- využívají prostředků výpočetní techniky

Kompetence k řešení problémů

- žáci vyhledávají informace vhodné k řešení problému
- využívají získaných vědomostí a dovedností k objevování různých variant řešení
- samostatně řeší problémy a volí vhodné způsoby řešení
- uvážlivě rozhodují

Kompetence komunikativní

- žáci formulují a vyjadřují své myšlenky a názory v logickém sledu, výstižně a kultivovaně se vyjadřují ústně i písemně
- naslouchají promluvám druhých lidí a vhodné na ně reagují
- účinně se zapojují do diskuse a vhodně obhajují své názory
- rozumí různým typům textů a záznamů
- využívají informačních a komunikačních prostředků

Kompetence sociální a personální

- žáci účinně spolupracují ve skupině
- podílejí se na utváření příjemné atmosféry v týmu
- věcně argumentují

Kompetence občanské

- žáci respektují přesvědčení druhých lidí
- chrání naše tradice, kulturní i historické dědictví
- aktivně se zapojují do kulturního dění
- si vytvářejí pozitivní postoj k uměleckým dílům

Kompetence pracovní

- žáci dodržují hygienu práce
- dodržují bezpečnostní pravidla pro práci s výpočetní technikou
- využívají svých znalostí v běžné praxi

Výuka je směřována tak, aby v závěru 9. ročníku byly naplněny „Standardy pro základní vzdělávání“:

Žák odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji

- Žák po přečtení textu dokáže vybrat z nabízených možností, co je názorem pisatele textu

Žák rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj

- Žák rozpozná, zda autor textu je / není nestranným pozorovatelem
- Žák text analyzuje a vyvodí závěr vyplývající z textu
- Žák rozpozná v textu alespoň jeden manipulativní prvek

- Žák zaujme kritický postoj k důvodům, které vedly k manipulaci
- Žák vybere dle svého postoje nejpravděpodobnější variantu

Žák rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj

- Žák rozpozná, zda autor textu je / není nestranným pozorovatelem
- Žák text analyzuje a vyvodí závěr vyplývající z textu
- Žák rozpozná v textu alespoň jeden manipulativní prvek

Žák dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci

Žák odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru

- Žák najde slovo nevhodně užitě v dané komunikační situaci a z nabízených možností vybere to správné
- Žák posoudí vhodnost / nevhodnost užití textu v dané komunikační situaci
- Žák vybere z nabízených možností text ve spisovném jazyce

Žák odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru

- Žák v krátké ukázce najde nespisovné výrazy a nahradí je výrazy spisovnými
- Žák k vybraným výrazům najde vhodná synonyma
- Žák rozhodne o vhodnosti / nevhodnosti použití nespisovného výrazu v textu

Žák využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát

- Žák vyhledá v textu klíčová slova / termíny spojené s danou tematikou
- Žák posoudí, zda daná informace vyplývá / nevyplývá z textu
- Žák vyhledá v textu odpověď na zadanou otázku

Žák uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování

- Žák uspořádá úryvky tak, aby sestavený text dával smysl a aby byla dodržena textová návaznost
- Žák seřadí slovní výpovědi od nejvhodnější po nejméně vhodnou (hodnocení od nejlepšího po nejhorší)

Žák využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů

- Žák najde chybnou formulaci (stylistickou chybu) a z nabízených opravných možností vybere tu správnou.
- Žák najde záměrně uvedenou pravopisnou chybu v textu a vybere formulaci bez chyb

Žák využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů

- Žák analyzuje předložený text a zařadí ho k danému funkčnímu stylu
- Žák dovede své znalosti o funkčních stylech tvůrčím způsobem použít.

Žák spisovně vyslovuje česká a běžně užívaná cizí slova

- Žák umí vybrat správnou výslovnost z uvedené nabídky

Žák rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování.

- Žák umí rozlišit způsoby tvoření slov
- Žák k danému slovesu doplní slovesa odvozená
- Žák napíše, jak se nazývá krajina
- Žák rozliší i vytváří slova složená
- Žák nahradí vyznačená slova přejatá českými ekvivalenty
- Žák vybere z nabídky slovo přeneseného pojmenování
- Žák prokáže znalost významu přeneseného pojmenování
- Žák prokáže znalost významu přeneseného pojmenování
- Žák ovládá zásady tvoření slov

Žák samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami

- Žák se orientuje v odborném textu

Žák správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci

- Žák vybere z řady slov to, které je/není požadovaným slovním druhem
- Žák určí slovní druh u slov odvozených z jednoho slovotvorného základu
- Žák doplní v textu slova v náležitých tvarech množného čísla (slova jsou uvedena v č. j. v 1. p.)
- Žák určí slovní druh u vyznačených slov v textu (dané slovo ve větě může mít platnost různých slovních druhů)

Žák rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě jednoduché i v souvětí.

- Žák určí ve větách vyznačená slova jako větné členy.
- Žák rozšíří daný větný člen na několikanásobný, správně doplní interpunkční znaménko nebo spojku.
- Žák doplní sloveso podle naznačených vztahů a určí doplněný větný člen. (podmět, přísudek, předmět, přívlastek, příslovečné určení místa, času, způsobu)
- Žák vyjádří obsah dvojčlenných vět větným ekvivalentem.
- Žák užije uvedené sloveso ve větách, které vypovídají něco o povětrnostních podmínkách jako větu jednočlennou a jako větu dvojčlennou (maximum)
- Žák vybere z nabízených možností grafickou stavbu souvětí a přiřadí ji k danému souvětí (lze i obráceně – přiřadí ke grafu jedno z nabízených souvětí)

Žák v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovotvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i v souvětí

Žák vybere z nabízených vět tu, ve které je /není pravopisná chyba

Žák rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití

- Žák v krátké ukázce najde nespisovný výraz a vybere z nabízených možností správné převedení ukázky do jazyka spisovného
- Žák přiřadí ke krátkému textu jeden z nabízených pojmů útvaru národního jazyka
- Žák vybere z nabízených možností nejvhodnější užití daného textu a přiřadí ho k ukázce

**Žák rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele
uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla**

- Žák určí k jakému literárnímu druhu / žánru patří výchozí text.
- Žák odliší řeč vypravěče a řeč postav
- Žák vybere z nabídky hlavní myšlenku předloženého úryvku

Žák uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla

- Žák odliší řeč vypravěče a řeč postav
- Žák správně určí básnické prostředky ozvláštňující literární dílo (jednoduché příklady personifikace, metafory, metonymie)
- Žák doplní do básně slovo ve správném rýmu podle rytmu a smyslu textu
- Žák vybere z nabídky hlavní myšlenku předloženého úryvku

Žák rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora

- Žák vybere z ukázek takovou, která svým obsahem odpovídá názvům uvedených knih.
- Přiřadí k sobě název knihy a k ní příslušející ukázkou
- Seřadí úryvky z literárních děl v pořadí, ve kterém vznikly

Žák formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo

- Žák popíše v dopise ve 150–180 slovech film, který vznikl na základě literárního díla
- Žák zformuluje alespoň tři důvody, proč se mu určitá kniha nelíbila
- Žák na základě návštěvy divadelního představení v dopise kamarádovi či kamarádce sdělí dojmy ze zhlédnutého představení

Žák tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie

- Žák vytvoří jednodušší literární text odpovídající tematicky i formálně zadání (v nabídce báseň, bajka, pohádka)

Žák rozlišuje literaturu hodnotnou a konzumní, svůj názor doloží argumenty

- Žák rozhodne o výchozím textu, zda patří k hodnotné, či spíše ke konzumní literatuře

Žák rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele

- Žák přiřadí k uvedenému literárnímu druhu/žánru ukázky jednotlivých uměleckých textů

Žák uvádí základní literární směry a jejich významné představitele v české a světové literatuře

- Žák zařadí vybrané autory do uvedených literárních směrů
- Žák popíše základní znaky literárního směru na vybrané ukázce

Žák porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování

- Žák převede úryvek literárního díla do podoby divadelního scénáře.
- Žák porovná film a jeho literární předlohu a popíše základní shody a rozdíly v obsahu obou uměleckých děl

Žák vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích

- Žák vyhledá informace ke splnění určitého úkolu (např. vytvoří seznam děl určitého autora) v různých typech katalogů v knihovně
- Žák na základě internetových zdrojů vypracuje určitý úkol (např. základní údaje o životě a tvorbě jednoho z nositelů Nobelovy ceny, ceny Magnesia Litera apod.)